

Behind the Principle „Write as Good Writers Do“

In the paper, it is suggested that the well-known principle „Write as good writers do“ was not Jonke’s appeal to imitate language exquisiteness of literature, but rather a manifestation of the language culture aspect focusing on the symbolic function of the standard language.

PITANJA I ODGOVORI

NEDOUMICE O PORIJEKLU I PODRIJETLU

Jedan pisac amater napisao je svoj životopis i dao ga prijatelju koji se malo više razumije u jezik da mu ga pročita i usput ispravi ako ima što ispraviti. Prijatelj je životopis pročitao, ispravio što je mislio da treba ispraviti i rukopis vratio. Kad je pisac ponovno čitao svoj tekst, zapazio je da mu je *porijeklo* promijenjeno u *podrijetlo* i prigovorio:

- To nisi trebao mijenjati!

- Jesam - odgovori prijatelj - jer je *podrijetlo* bolje nego *porijeklo*.

- Nije! - ustvrdi pisac. U Babić-Finka-Moguševu pravopisu nalaze se obje riječi.

Prijatelj je pogledao i zaista se nalaze. Zbunjeno, zapitao je što to znači.

Znači ono što piše, ali to treba znati pročitati. U pravopisnome se rječniku nalaze obje riječi, ali ne ravnopravno.

Imenica *podrijetlo* piše samo tako, bez ikakve oznake, a *porijeklo* je zabilježeno ovako: *porijeklo* > *podrijetlo*.

Kad nije jednako, onda nije jednako. U 27. točki Predgovora pravopisnome rječniku piše ovako: „Znakom > kao upućivanje na bolju riječ služili smo se u ograničenome opsegu...“

Sad bi trebalo biti jasno što u rječniku piše. I još nešto, valja znati da prije služenja pravopisnim rječnikom treba pročitati što piše u njegovu predgovoru. I još više od toga: treba pročitati predgovor cijelomu pravopisu. U njemu piše i ovo:

„Budući da pravopisna pitanja u hrvatskoj kulturnoj javnosti neprestano izazivaju nesporazume i sporove, potrebno je prije služenja pravopisom pažljivo pročitati ovaj predgovor i predgovor pravopisnomu rječniku.“

Da su to učinili pisac i lektor, mislim da nesporazuma ne bi bilo.

No obojica su se mogli zapitati, zašto je tako u Hrvatskome pravopisu, zašto je bolje *podrijetlo* nego *porijeklo*. To bi bilo pravo pitanje. I odgovor bi na nj bio jednostavan.

To je zato što *podrijetlo* ima jaču hrvatsku pravopisnu normu, a prema tomu i tradiciju. Broz u svome Hrvatskome pravopisu iz 1892. ima samo *podrijetlo*.

Kad je Boranić preuzeo Brozov pravopis, 3. izdanje, i dodao mu svoje ime, unio i *porijeklo*, ali ovako:

*poreklo, *dijal. mjesto* podrijetlo.

U 5. i 6. izdanju ima:

*poreklo, *porijeklo, *dijal. mjesto* podrijetlo.

U 1. izdanju svoga pravopisa iz 1921. ima: *poreklo *vidi* podrijetlo,

a tako je i u 2., 3., 4. izdanju.

U 5. je izdanju, koje je bilo tiskano prema diktatorskome Pravopisnome uputstvu iz 1929. ovako:

*poreklo, v. podrijetlo.

Očito je to bio propust za to izdanje jer je u 6. i 7. izdanju pisanome prema istome Pravopisnome uputstvu:

podrijetlo i porijeklo

porijeklo i podrijetlo.

1940. ponovno je tiskano 4. izdanje, to znači da je vraćeno kako je bilo u tome izdanju, ali 8. izdanje iz 1941., 9. iz 1947. i 10. iz 1951. imaju kao 6. i 7. izdanje.

Cipra-Guberina-Krstićev Hrvatski pravopis iz 1942. ima samo *podrijetlo*, Korien-sko pisanje iz 1942. i Cipra-Klaićev Hrvatski pravopis iz 1944. imaju samo *podrijetlo*.

Novosadski iz 1960. ima *podrijetlo* (ijek.), *poreklo* (ek.) i *porijeklo* (ijek.) Hrvatski pravopis iz 1971. ima kao i novosadski, pod *pod-* samo *podrijetlo*, a pod *por-* *porijeklo* i *podrijetlo*.

Anić-Silić imaju i *podrijetlo* i *porijeklo*, svaku riječ samu na svome abecednome mjestu. Kad smo mi, S. Babić, B. Finka i M. Moguš, priređivali prvo izdanje u slobodnoj Hrvatskoj, formalno nazvano 2., ne računajući pretisak iz 1990., unijeli smo *podrijetlo*, a *porijeklo* znakom > uputili na *podrijetlo*. I tako je ostalo sve do posljednjega 8. izdanja.

Iako je to na prvi pogled stručno pitanje, primjeri pokazuju kako su se na izbor *podrijetla/porijekla* odražavale političke prilike u kojima je izlazio pojedini pravopis ili pojedina njegova izdanja.

No ipak, valja odgovoriti zašto je od početka lik *podrijetlo* imao izrazitu prednost. To je zato što je Marcel Kušar u svojoj knjizi *Nauka o pravopisu jezika hrvackoga ili srpskoga iz 1889.* napisao:

„Ekavština je pisati... poreklo... već treba da pišeš... porijeklo (ili bolje podrijetlo)...“, a Broz je u 1. izdanju svoga pravopisa napisao:

„Dužan sam spomenuti na ovome mjestu, da sam se u velike koristovao Naukom o pravopisu, koju je štampao u Dubrovniku vrstan znalac jezika hrvatskoga, g. M. Kušar: priznajem, da bez njegove knjige ne bi u koječemu bila moja knjiga onakova kao što jest.“

A kad idemo pitanjima na izvor, pokušajmo odgovoriti zašto je M. Kušar rekao ono što je rekao? Teško je na to odgovoriti jer ako idemo dalje u prošlost, zaplest ćemo se u teška etimološka pitanja, a Kušar do *podrijetla* nije došao etimološki nego jednostavnije. Vuk Karadžić u svome rječniku ima samo dvije riječi: *poreklo* i *podrijetlo*. Za prvu piše:

poréklo, n. (u vojv.), vide podrijetlo, a za drugu:

podrijetlo, n. (juž.)...

Marcelu Kušaru kao južnjaku *podrijetlo* je bilo normalnije i preko njega je putem koji sam opisao, postalo običnije i u hrvatskim pravopisima, a preko njih i u hrvatskome jeziku. Na građi Marija Grčevića od 220 milijuna pojava, a on uglavnom ima suvremene tekstove, *podrijetlo* ima 8 495 potvrda, a *porijeklo* 2 879, što pokazuje da je današnja pravopisna norma opravdana.

Stjepan Babić

OSVRTI

NAJBOLJE NOVE HRVATSKE RIJEČI

avršen je Jezikov natječaj za najbolju novu hrvatsku riječ koji smo raspisali u listopadu 2006.

Na natječaj se javilo 110 natjecatelja, sa 482 prijedloga. Uredništvo je izabralo šest

članova Povjerenstva, tri člana Jezikova uredništva i tri izvanjska člana, književnika Sobodana Novaka, fizičara Zvonimira Jakobičića i liječnika Vladimira Loknara.

Svaki je član Povjerenstva trebao odabrati od pet do deset riječi i ocijeniti ih ocjenama od 1 do 5 s time da je ocjena 1 najslabija, a